

dinou osvojenou dcerou Justiny F. se domáhá nyní vydání soudního deposita 40.000 K, jež pochází z pozůstalosti Rudolfa M. a byly vázány fideikomisární substituací. Při tom zastává názor, že její nárok je dán ustanovením prvního zůstavitele, poněvadž substituční jmění patří k pozůstalosti prvního zůstavitele, nikoliv předního dědice. Nižší soudy odkázaly navrhovatelku s jejím nárokem na pořad práva.

Nejvyšší soud odstoupil tuto právní věc příslušnému německému soudu.

Důvody:

Podle § 1 č. 3 nařízení o výkonu soudnictví v občanských věcech právních v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 14. dubna 1939, RGBl. I., str. 759, je německá soudní příslušnost ve věcech nesporného řízení odůvodněna, pokud podle předpisů německého práva je rozhodná státní příslušnost určité osoby pro použití práva a tato osoba není státním příslušníkem Protektorátu. Podle smyslu a účelu tohoto ustanovení lze je vykládati jen tak, že též pozůstalostní řízení po zůstavitelích, zemřelých před 16. březnem 1939, kteří po zřízení Protektorátu byli by nabyli německé státní příslušnosti nebo cizozemské státní příslušnosti, jest podle § 8 z moci úřední převést na příslušné německé soudy v Protektorátu. Vztahuje se tudíž příslušnost německých soudů také na tuto pozůstalostní věc. Bude proto na prvním soudě, aby úřední spisy o této převáděné věci právní odevzdal příslušnému německému úřadu.

Čís. 17516.

Zásada »rebus sic stantibus«, vytčená v § 936 obč. zák., platí i při smlouvách definitivních, obzvláště, jde-li o opětující se do budoucna posunutá vzájemná plnění, při nichž by bez použití této zásady nastal křiklavý nepoměr mezi vzájemným plněním obou stran.

Obec může za těchto podmínek zvýšiti ujednaný paušál za dodání vody. Vzepře-li se tomu druhá strana, musí se domáhati zvýšení paušálu žalobou. Takový nárok lze přiznati jen za dobu od podání žaloby.

Předpis § 1487 obč. zák. neplatí pro promlčení tohoto nároku.

(Rozh. ze dne 15. prosince 1939, Rv I 612/39.)

Žalovaná strana jest knihovním vlastníkem arcibiskupského velkostatku v T. n. V. Žalující obec po řadu let a zejména od roku 1915 dodávala a dodává nepřetržitě tomuto velkostatku žalované strany ze svého vodovodu potřebnou vodu. Pokud její vodovod byl jednoduchý, to jest za světové války, byl odběr vody pro velkostatek žalované strany v T. stanoven paušální roční částkou 400 K. Po světové válce provedla žalující strana dvakráte výstavbu nového vodovodu, čímž se zvýšily odběr vody a její hodnota, což přišlo k dobru velkostatku žalované

strany. Žalující proto stanovila arcibiskupskému velkostatku v T. n. V. roční paušál za odběr vody z vodovodu žalující strany dodávané a odebírané na částku 4.000 K. Žalovaná strana však tento roční paušál neplatila, trvající na placení částky 400 K ročně. Žalující obec domáhá se proto doplatku podle nově stanoveného paušálu za odběr vody za léta 1935 až 1937 a léta předcházející v částce 12.000 K. Žalovaná namítla proti žalobě, že při zřizování vodovodu v roce 1909 postoupila správa jejího velkostatku městskému vodovodu vodu a zařízení vlastního již vodovodu. Podle protokolu ze dne 28. května 1909 neměl velkostatek proti zřízení vodovodu námitek, když bude šetřeno jeho nabytých práv ohledně jeho vlastního vodovodu a když žalující vyhradí velkostatku žalované takové množství vody, které jeho objekty potřebují, při čemž velkostatek prohlásil vzhledem k tomu, že se vzdal práva na svůj samostatný vodovod a k tomu, že je největším poplatníkem, že nehodlá platit za dodávání vody poplatek, který bude obcí stanoven, nýbrž paušální poplatek menší. Pod těmito podmínkami udělilo c. k. okresní hejtmánství v T. n. V. výměrem ze dne 1. června 1909 vodoprávní povolení ke zřízení městského vodovodu s tím, že o výši paušálu za dodanou vodu bude mezi obcí a velkostatkem uzavřena dohoda. K této také došlo a obec města T. n. V. vydala prohlášení ze dne 27. ledna 1917, v němž uznává na základě usnesení zastupitelstva ze dne 30. října 1915 a ze dne 29. dubna 1916 za účelem splnění podmínek pro zřízení městského vodovodu, stanovených výměrem c. k. okresního hejtmánství v T. n. V. ze dne 1. června 1909, že výměr ten zůstává i pro budoucnost právním základem pro poměr mezi městskou obcí a kníž. arcibisk. velkostatkem v T. n. V., podle něhož bude dodávána voda pro objekty velkostatku, t. j. pivovar, zámek a hřbitov, potřebná do nejvyššího množství 36.000 hl vody ročně za roční paušální poplatek 400 K. V případě potřeby bude i další množství vody dodáno, ovšem za stejnou cenu, jaká bude stanovena pro ostatní spotřebitele. K tomu prý prohlásili zástupci města, že velkostatku žádné další výdaje se stavbou, udržováním, amortisací, stavebními náklady a provozováním nevzniknou. Toto prohlášení jest pokládáno za písemnou smlouvu mezi oběma stranami a bylo schváleno nejdříve arcibiskupem pražským dne 12. února 1917 a c. k. místodržitelstvím výnosem ze dne 3. září 1917. V roce 1929 byl správě velkostatku doručen výměr městského úřadu v T. n. V. ze dne 17. ledna 1929, kterým obec zvýšila žalované straně paušál za vodu do nejvyššího množství 36.000 hl ročně, dodávanou od 1. ledna 1929 počínaje, na 4.000 K ročně, a to vzhledem k nákladům, spojeným s rekonstrukcí městského vodovodu do objektu velkostatku. Sděleno zároveň, že do tohoto výměru lze podati stížnost do 14 dnů u okresního úřadu v T. n. V., která také z opatrnosti podána, ale byla odmítnuta proto, že jde o úpravu soukromoprávního poměru mezi stranami. Nato v roce 1930 bylo jednáno o rozšíření vodovodu zabráním povodí na děkanském pozemku č. . . ., náležejícím děkanskému beneficiu v T. n. V., pod reálním patronátem velkostatku žalující strany a podle protokolu, sepsaného dne 30. června 1930 u okresního úřadu v T. n. V. zástupcové patronátního úřadu udělili souhlas s tímto rozšířením vodovodu

s výhradou schválení dozorčích úřadů a s výslovnou podmínkou, že obec dovolí, aby arcibiskupský velkostatek dodával si do objektů místního děkanství nebo jiných vodu z městského vodovodu, zajištěnou tomuto velkostatku ve smyslu vodoprávního konsensu ze dne 1. června 1909 č. 4844 okresního hejtmánství v T. n. V., stanovených na základě prohlášení žalující strany z 27. ledna 1917 a býv. místodržitelství výnosem ze dne 13. září 1917 č. . . . Zástupcové obce přistoupili na tento návrh s výhradou schválení městskou radou a obecním zastupitelstvem jakož i finanční komisí. Toto prohlášení zástupců města bylo schváleno obecním zastupitelstvem žalující ve schůzi dne 1. srpna 1930. Nato byl vydán výměr okresního úřadu v T. n. V. ze dne 26. srpna 1930 č. 11366, kterým bylo uděleno povolení ku provedení rozšíření vodovodu na podkladě dohody protokolárně mezi zástupci patronátního úřadu žalované strany a obce města T. n. V. ujednané. Pouze na podkladě tohoto výslovného prohlášení, že žalující strana bude dodávati straně žalované i na dále podle ujednání ze dne 27. ledna 1917 a vzájemné dohody ročně množství 36.000 hl vody za paušální cenu K 400 a v důvěře v závaznost a poctivost jeho přistoupila žalovaná strana na rozšíření městského vodovodu svolivši k přibrání dalších pramenů z pozemku d ě k a n s k é h o a pouze na základě takto mezi stranami znovu potvrzené dohody o dodávání vody byl okresním úřadem v T. n. V. vydán vodoprávní konsens. N i ž š í s o u d y uznaly podle žaloby, o d v o l a c í s o u d z těchto d ů v o d ů: Přisvědčiti jest názoru žalované, že, pokud se týče otázky, zda prohlášení žalující strany ze dne 27. ledna 1917 podléhalo schválení dozorčího úřadu, či nikoliv, přichází v úvahu ustanovení § 97 čes. obec. zřiz. (zák. č. 7/1864 z. z.), a nikoliv ustanovení § 23 zák. č. 329/1921 Sb. z. a n., jak mylně za to má první soud. Účinnost posléze uvedeného zákona nastala totiž dnem 1. října 1921 a nebylo ve sporu vůbec tvrzeno, že příslušné usnesení obecního zastupitelstva, na jehož podkladě bylo prohlášení vydáno, ještě podléhalo oprávněnému prostředku, v kterémžto případě by jediné pak nastala platnost § 23 cit. zákona. Ale i podle § 97 čes. obec. zřiz. potřebovalo by prohlášení žalující strany ze dne 27. ledna 1917 ve příčině jeho závaznosti pro obec schválení dozorčího úřadu, kdyby totiž bylo mu lze přikládati výklad, jak činí žalovaná strana. Podle výkladu žalované strany převzala obec žalující ve zmíněném prohlášení závazek dodávati jí ročně 36.000 hl vody za roční paušál K 400. Tento paušál prý byl pevně stanoven do budoucnosti, totiž i se zřetelem ku příkladným opravám a rekonstrukcím vodovodu, takže ani v takových případech nesmí býti zvýšen. Při tomto výkladu obsahu zmíněného prohlášení není pochybnosti, že tu jde na straně obce o závazek trvalý. Tu pak jest vzítí v úvahu, že nebylo vyloučeno a také nemohlo býti vyloučeno, že v budoucnosti bude třeba oprav a rekonstrukcí mimořádně nákladných, které budou míti za následek nepoměrné zvýšení dosavadní rezie proti době počáteční, takže tím vznikne neúměrné rozpjetí mezi stanoveným paušálem a režijní cenou vody, pro něž nebude pak úhrady v řádných příjmech obecních. Závazek tohoto druhu a této povahy žádná obec podle § 97 č. 3 čes. obec. zřiz. bez schválení dozorčího úřadu na sebe vzítí nemohla, neboť do budoucnosti nebyla a

nemohla býti zabezpečována úhrada řádnými příjmy pro možný rozdíl cenový. Při tomto stavu věci bylo by tedy prohlášení žalující obce ze dne 27. ledna 1917, postrádajíc schválení dozorčího úřadu, právně bezúčinným, a pro obec nezávazným. Než podle znění prohlášení ze dne 27. ledna 1917 nevyžadovalo ono prohlášení schválení dozorčím úřadem ani podle ustanovení § 97 č. 3 čes. obec. zřiz. Obojí totiž plně odůvodňuje správný názor prvního soudu, že závazek obce v něm obsažený byl zjednán jediné se zřetelem ku poměrům tehdy stávajícím, tedy »rebus sic stantibus«. První soud správně zjistil ze zápisu o schůzi městské rady a vodárenské komise ze dne 14. září 1915, že paušální poplatek 400 K byl pro žalovanou stranu stanoven na základě tehdejší režijní ceny vody. Žalující strana nemohla ani předpokládati, že bude nutno v budoucnosti provéstí nákladné rekonstrukce vodovodu, jak se právě pak v letech 1927—1931 stalo. Také při těchto rekonstrukcích se počítalo s tím, že žalovaná strana bude platiti tak, jako každý jiný. Z těchto okolností se podává, že paušální poplatek 400 K byl stanoven nikoliv pevně jednou pro vždy, bez ohledu na možné změny v budoucnosti, nýbrž jen se zřetelem k tehdejším poměrům. Nepatrný rozdíl mezi paušálním poplatkem 400 K a režijní cenou vody 525 K = 125 K mohl býti hrazen z řádných příjmů obce, jak sama dovolatelka přiznává. Jestliže tudíž v prohlášení ze dne 27. ledna 1917 jest uvedeno, že mimo paušální poplatek 400 K ročně žalované straně žádné další výdaje se stavbou, udržováním, amortisací stavebních nákladů a provozováním vodovodu nevzniknou, nelze vzhledem k zjištěným okolnostem tomuto ustanovení přikládati jiný výklad, než že jde o původní stavbu, o amortisaci nákladů této se týkajících a o udržování provozu za poměrů normálních, aneb aspoň obdobných tehdejších, nikoli však též o náklady spojené s nepředvídanými rekonstrukcemi a s udržováním provozu za zcela změněných poměrů. Z těchto úvah se podává, že závazek žalující strany v prohlášení ze dne 27. ledna 1917 byl převzat jen »rebus sic stantibus«, že tudíž obec o nastalých rekonstrukcích vodovodu byla a je oprávněna podle pravidel pro vybírání vodného ze dne 11. září 1930 přiměřeně zvýšiti paušální poplatek původně stanovený. Tím pak jest zároveň nepochybně, že žalující obec v tomto prohlášení nepřevzala žádného závazku, pro který by neměla v přítomnosti nebo v budoucnosti zabezpečenou úhradu v žádných svých příjmech, pročez se na toto prohlášení nevztahuje ustanovení § 97 č. 3 čes. obec. zřiz. ohledně schválení dozorčím úřadem. Také z průběhu jednání ze dne 30. června 1930, ani z obsahu protokolu o témže sepsaném, nemůže odvolatelka ve svůj prospěch nic vyvozovati. Především jest zdůrazniti, že podle obsahu ověřeného opisu protokolu ze dne 30. června 1930 udělení povolení žalující obci ke braní vody v děkanského pozemku se stalo toliko za vodoprávních podmínek koncesí ze dne 1. června 1909 okresním hejtmanstvím v T. n. V. stanovených a obcí prohlášením ze dne 27. ledna 1917 potvrzených a místodržitelstvím schválených. Podmínku předpokladu nezměněného ujednání ze dne 27. ledna 1917 vůbec, tedy

i pokud se týče paušálního poplatku 400 K, nelze z obsahu tohoto protokolu vyčísti.

Nejvyšší soud vyhověl dovolání žalované potud, že přiznal žalující obci zvýšený paušální poplatek za dobu od podání žaloby.

D ů v o d y:

Dovolání s hlediska § 503 č. 4 c. ř. s. jednak vytýká, že prý bylo neprávem použito klausule rebus sic stantibus, která prý může přijíti v úvahu jen v případě § 936 obč. z., jednak že prý žalobkyně nebyla oprávněna soukromoprávní ujednání ze dne 27. ledna 1917 jednostranně zrušiti a smluvený paušál 400 K autoritativně zvýšiti a stanoviti nový paušál 4.000 K, nýbrž že prý měla jen právo pro nastalý nepoměr plnění domáhati se zrušení úmluvy a to ve lhůtě § 1487 obč. zák. Leč zásada »rebus sic stantibus« vytčená výslovně v § 936 jest v judikatuře všeobecně uznávána i při smlouvách definitivních, obzvláště u takových, u nichž jde o opětuující se do budoucna posunutá vzájemná plnění a při nichž by bez použití této zásady nastal křiklavý nepoměr mezi vzájemným plněním obou stran (srovn. zejména rozh. nejv. soudu Sb. č. 8548). Odvolací soud vyložil důvody, z nichž vyplývá správnost použití shora uvedené zásady v souzeném případě a dostačí, když se poukáže na příslušnou část napadeného rozsudku, při čemž se jenom zdůrazňuje, že návrh na stanovení paušální ceny 400 K ročně byl vodárenské komisi předložen dne 14. září 1915, a že za podklad pro stanovení výše paušálu byla vzata tehdejší režijní cena vody, na jejíž tak pronikavé změnění strany nemohly mysliti. Žalobkyně jest tedy oprávněna domáhati se zhodnocení původně ujednaného ročního paušálu 400 K. Jde nyní o to, jakým způsobem může se domoci tohoto zhodnocení. Poněvadž jde o dvoustrannou soukromoprávní smlouvu, nemůže tak učiniti jednostranně. Na zvýšení paušálu se sice obecní zastupitelstvo usneslo, ale s tím nesouhlasila druhá strana, když jí to bylo oznámeno. Nelze však upříti žalující straně právo, aby se žalobou domáhala zvýšení smluveného paušálu. Námitka promlčení podle § 1487 obč. z. není sice nepřipustnou novotou, jak za to má odvolací soud, neboť byla v prvé stolici výslovně uplatněna, není však opodstatněna, neboť žalující strana se nedomáhá zrušení smlouvy, nýbrž pouze toho, aby žalovaná strana platila vyšší cenu za odebranou vodu, pročež se na souzený případ nehodí předpis § 1487 obč. z. Okolnost, že žalobkyně neuplatnila svůj nárok již v dřívější době má jen v zápětí, že nárok může býti uznán oprávněným pouze od té doby, kdy byl u soudu uplatněn, to jest od podání žaloby. V tomto bodě jest dovolání částečně oprávněné. Až do podání žaloby, t. j. do 31. prosince 1937, tedy ohledně vodného za roky 1935 a 1936 musil zůstatí v platnosti smluvený paušál 400 K ročně, jelikož nebylo prokázáno, že žalovaná strana souhlasila s jeho zvýšením a jelikož žalobkyně závčas nepodala žalobu o zvýšení vodního paušálu. Jinak však se má věc, pokud jde o vodné za rok 1937. Vodné jest totiž dávka, která vzhledem na přirozenou povahu věci se neplatí předem, nýbrž pozadu. Vodné za rok 1937 dospělo k placení dnem 31. prosince 1937 a

teprve toho dne mohlo býti zažalováno o jeho zaplacení. V tento den byla žaloba skutečně podána a to na zaplacení zvýšeného paušálu 4.000 K, a proto jest nárok na zhodnocení původního paušálu 400 K pro rok 1937 uznati za oprávněný. Že by požadované zvýšení na 4.000 K bylo vzhledem na úmysl stran, jak tento byl podle zjištění nižších soudů projeven při uzavírání dohody ze dne 27. ledna 1937, neúměrně vysoké a nepřiměřené, nebylo žalovanou stranou namítáno; v dovolání se rovněž nebrojí proti jeho číselnému určení, nýbrž jen proti zásadnímu oprávnění k jeho zvýšení.

Čís. 17517.

Žalobě právního zástupce na zaplacení přiměřeného honoráře za zastupování žalovaného nelze rozsudkem pro zmeškání vyhověti, neobsahuje-li žaloba skutkový podklad pro posouzení přiměřenosti požadovaného honoráře.

(Rozh. ze dne 14. prosince 1939, Rv I 1099/39.)

V žalobě o zaplacení palmárního účtu uvedl žalobce, že žalovaná zůstala mu dlužna jednak hotové výdaje, jednak přiměřenou a dávno splatnou odměnu za právní zastupování, již žalobce vypočítává v žalobě za jednotlivá léta úhrnnými obnosy včetně hotových výloh. Prvý soud vyhověl žalobě rozsudkem pro zmeškání. Odvolací soud zamítl žalobu pro tentokráte. Důvody: Smlouva o převzetí zastupování právním zástupcem jest smlouva o dílo. Advokát není sice povinen, aby vydal svému klientu specifikovaný podrobný účet za jednotlivé pracovní úkony. Musí však jednotlivé práce v účtě určitě označiti a odměnu za ně může účtovat úhrnně. Žaluje-li pak advokát na zaplacení své odměny a výloh, je třeba, aby v žalobě uvedl tyto okolnosti rozhodně pro výši účtu, jehož přiměřenost posoudí soudce na základě vlastních odborných znalostí volným uvážením podle námahy a času, kterou účtované úkony vyžadovaly (§§ 76, 226 c. ř. s., Sb. n. s. č. 2286, 3097, 5984, 6453, 10168, 11375). V souzeném případě omezil se žalobce v žalobě na údaj paušálních honorářů za jednotlivá léta; že tyto paušální obnosy jsou obsaženy v účtech co do jednotlivých prací specifikovaných, žalované zaslanych a bez námitek přijatých, nebylo vůbec tvrzeno. Podle kusých žalobních údajů je sice jisto, že žalobce má nárok na odměnu a hotové výlohy. Jejich výši nelze však podle údajů žaloby tentokráte vypočísti, neboť jednotlivé práce nejsou v žalobě určitě označeny a účty neznámého data, jichž se žalobce dovolával jen k důkazu, nebyly k žalobě připojeny.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolání.

Důvody:

Dovolatel v rámci jedině uplatňovaného dovolacího důvodu § 503 č. 4 c. ř. s. vytýká napadenému rozsudku nesprávnost právního posouzení v otázce přiměřenosti honoráře, ježto přiměřenost ta znamená, že